

Med tummen genom Amerika

Brevet

Brevet är skrivet för det här läromedlet, men det bygger på Raoul Wallenbergs verkliga brev till sin farfar Gustaf Wallenberg. Allt det berättar är sant.

Ann Arbor, USA, oktober 1933

Älskade farfar!

Tack för ditt senaste brev. Höstterminen har börjat här i Ann Arbor, och i kväll sitter jag på mitt rum och tänker på allt som hände i somras. Det har varit min mest händelserika sommar i Amerika hittills.

Som du vet arbetade jag på världsutställningen i Chicago. Utställningen visar hur teknik och vetenskap förändrar världen, och miljontals människor besöker den. Sverige hade en egen byggnad, och jag hjälpte till att ta emot besökare från många länder. Det var ett fint sätt att träffa människor och öva min engelska.

Resan hem blev mer dramatisk än jag hade tänkt mig. Jag liftade tillbaka mot Ann Arbor, och fyra unga män lät mig åka med i sin bil. Jag tyckte att de såg lite skumma ut, så jag började genast berätta hur fattig jag var som student. Det hjälpte tyvärr inte. Efter en stund tog en av männen fram en stor revolver och krävde mina pengar. Jag gav dem vad jag hade. Sedan knuffade de ut mig i ett dike vid vägen och kastade min väska över mig.

Men oroa dig inte, älskade farfar. Jag kände ingen rädsla medan det hände. Efteråt kändes alltsammans mest som ett äventyr. Jag har skrivit till mamma och lovat att bära mindre pengar på mig i framtiden – och att försöka bli lite listigare.

Du undrar kanske varför jag ändå fortsätter att lifta. Jo, när man reser på det sättet blir allting annorlunda. Man måste vara vaksam hela tiden, och man möter nya människor varenda dag. Jag måste prata med dem, förstå hur de tänker och ibland förhandla med dem. Jag brukar säga att liftandet är en utbildning i diplomati och takt. Dessutom är det billigt, och jag försöker vara sparsam med de pengar du skickar.

Studierna går också bra. Jag lär mig att rita och planera byggnader, och lärarna verkar nöjda med mitt arbete. Universitetet är stort, men staden är lugn och vänlig. På fritiden är jag med i en diskussionsklubb, där vi övar oss i att tala inför andra. Ibland går jag på bio och skrattar åt Charlie Chaplin, och annars cyklar jag mellan föreläsningarna.

I augusti fyllde jag 21 år. Jag vet att du har stora planer för min framtid, och jag lovar att göra mitt bästa för att du ska bli stolt över mig. Utan din hjälp hade jag aldrig kunnat studera här i Amerika. Tack för allt, farfar.

Skriv snart och berätta hur du har det!

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
händelserik	full av saker som händer
en världsutställning	en stor utställning där många länder visar teknik och kultur
skum	som verkar farlig eller inte ärlig
en revolver	ett litet skjutvapen
kräva	säga mycket bestämt att man vill ha något
ett dike	ett långt, grävt hål i marken bredvid vägen
listig	smart på ett lite slugt sätt
vaksam	uppmärksam på faror
förhandla	prata för att komma överens om något
diplomati	konsten att tala med människor utan att skapa konflikt
takt	en känsla för vad man kan säga utan att såra någon
sparsam	försiktig med pengar
en föreläsning	en lektion på universitetet där en lärare talar

Läsförståelsefrågor

1. Vad gjorde Raoul på världsutställningen?
 1. Han arbetade i den svenska byggnaden och mötte besökare.
 2. Han byggde Sveriges byggnad.
 3. Han sålde biljetter vid entrén.
2. Varför berättade Raoul för männen i bilen att han var en fattig student?
 1. Han litade inte på dem och ville skydda sina pengar.
 2. Han ville att de skulle ge honom pengar.
 3. Han ville få ett arbete av dem.
3. Vad gjorde männen till slut?
 1. De körde honom hela vägen hem.
 2. De tog hans pengar och slängde ut honom ur bilen.
 3. De stal hans väska och körde i väg med den.
4. Hur kände sig Raoul medan rånet pågick?
 1. Han var lugn.
 2. Han var livrädd.
 3. Han var arg på sig själv.
5. Vad tänker Raoul göra annorlunda i framtiden?
 1. Han ska sluta lifta.
 2. Han ska inte ta med sig så mycket pengar när han reser.
 3. Han ska alltid åka tåg i stället.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Raoul arbetade på utställningen i Chicago under sommaren.
 2. Raoul vägrade att ge männen sina pengar.
 3. Raoul är med i en diskussionsklubb i Ann Arbor.
 4. Raouls farfar har besökt honom i USA.
7. Vad menar Raoul med att liftandet är “en utbildning i diplomati och takt”? (öppen fråga)
8. Varför är det viktigt för Raoul att vara sparsam med pengarna? Vad säger det om hans förhållande till farfar? (inferens)
9. Hur tror du att farfar reagerade när han läste brevet? Motivera ditt svar. (inferens)

Facit

1. a
2. a
3. b
4. a
5. b
6. 1. ja b) nej (han gav dem pengarna) c) ja d) det står inte i texten
7. Exempel på svar: När han liftar måste han hela tiden prata med främmande människor, förstå dem och ibland förhandla. Det tränar samma förmågor som en diplomat behöver.
8. Exempel på svar: Det är farfar som betalar för studierna, så Raoul vill visa att han tar ansvar och är tacksam. Han vill att farfar ska vara stolt över honom.
9. Exempel på svar: Farfar blev nog orolig över rånet men kanske också stolt, eftersom Raoul var lugn, klarade sig själv och lärde sig något av händelsen.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Brevet bygger på den utgivna brevväxlingen "Älskade farfar!" mellan Raoul och Gustaf Wallenberg (1924–1936). Dokumenterat: arbetet vid svenska byggnaden på världsutställningen i Chicago 1933, rånet med revolver under liftningen hem (Raoul skrev att det kändes som ett äventyr och lovade sin mamma att bära mindre pengar och bli listigare) samt hans formulering att liftandet tränar diplomati och takt – en fin ironi, eftersom han senare blev diplomat. Originalbrevet skrevs på sin tids svenska; här är språket modernt. Texten växlar mellan preteritum och perfekt (*hände, har skrivit*) – öva tempusvalet och tidsuttryck (i somras, efter en stund, i framtiden).

Diskussionsfrågor

- Raoul kallar liftandet "en utbildning i diplomati och takt". Vad i ditt liv har varit en "utbildning" utanför skolan?
- Raoul var lugn i en farlig situation. Är det något man kan träna sig till? Hur?
- Farfar betalade för Raouls utbildning och hade stora planer för honom. Vad är bra med det – och vad kan vara svårt?
- **Skriv (5 meningar):** Skriv ett brev till en äldre släkting. Berätta vad du gör just nu och vad du drömmer om.

Källor och faktagranskning

- Raoul Wallenberg – Wikipedia (svenska/engelska): https://en.wikipedia.org/wiki/Raoul_Wallenberg
- Raoul Wallenberg | Biography, Death, & Facts – Britannica: <https://www.britannica.com/biography/Raoul-Wallenberg>
- Raoul Wallenberg and the Rescue of Jews in Budapest – USHMM Holocaust Encyclopedia: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/raoul-wallenberg-and-the-rescue-of-jews-in-budapest>

- Raoul Wallenberg 1912–1947? – Forum för levande historia: <https://www.levandehistoria.se/fakta/forintelsen/svenska-hjalp-och-raddningaktioner/raoul-wallenberg-1912-1947>
- Raoul Wallenberg – World War II hero – sweden.se: <https://sweden.se/life/people/raoul-wallenberg-world-war-ii-hero>

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Raoul Wallenberg föddes 4 augusti 1912 på Lidingö och studerade arkitektur vid University of Michigan. Han kom till Budapest 9 juli 1944 som svensk legationssekreterare och delade ut skyddspass samt inrättade "svenska hus" (omkring 32 byggnader) för att skydda judar undan Förintelsen. Antalet räddade anges olika i källorna: Yad Vashem nämner cirka 4 500, andra historiker 7 000–9 000; siffran 100 000 anses överdriven. Wallenberg greps av sovjetiska SMERSH 17 januari 1945 och försvann. Sovjet uppgav 1957 att han dött 17 juli 1947 i Lubjankafängelset i Moskva, men dödsorsak och exakta omständigheter är fortfarande osäkra. Sverige förklarade honom död i sin frånvaro 2016 (formellt dödsdatum 31 juli 1952). I texterna anges dödsåret 1947 enligt den sovjetiska uppgiften, med reservationen att försvinnandet aldrig helt klarlagts.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.